

EERST EEN THUIS

Thuis als fundament, niet als beloning

Abstract

Eerst een thuis

Niet als beloning na een lang traject, maar als beginpunt voor herstel, hoop en perspectief. Dit essay verkent wat er gebeurt als we die simpele zin serieus nemen voor mensen in de maatschappelijke opvang, met onbegrepen gedrag en in beschermd wonen/beschermd thuis. Wat verandert er in ons beleid – en in onze menselijkheid – als we durven zeggen: eerst een thuis, dan pas de rest?

Peter Paul Doodkorte i.s.m. De Overkant & Verruim de Horizon

Info@doodkorte.nl

Een eigen thuis is een verrassend kwetsbaar bezit.

We merken het pas echt wanneer het ontbreekt: wanneer de voordeur geen vaste plek meer heeft, wanneer de brievenbus niet meer op naam staat, wanneer de sleutelbos vooral herinneringen opent en geen sloten meer. “Eerst een thuis” klinkt dan bijna als een vanzelfsprekend uitgangspunt – wie kan er immers zonder? – maar in de praktijk is het eerder een stille revolutie in denken. Niet langer: eerst zorg, eerst regels, eerst indicaties. Maar: eerst een thuis. Vanuit die basis pas de rest.

Thuis als fundament, niet als beloning

Decennialang hebben we ons beleid gebouwd alsof een thuis een soort eindstation is.

Wie voldoet aan voorwaarden, wie lang genoeg “meewerkt”, wie stabiel genoeg lijkt, mag toe naar een eigen woning, naar zelfstandig wonen, naar “doorstroom”. Een thuis wordt dan een beloning, niet een fundament. En precies daar wringt het voor mensen die aangewezen zijn op de maatschappelijke opvang, beschermd wonen of die leven met onbegrepen gedrag.

Maatschappelijke opvang is vaak noodgedwongen ingericht als tijdelijke veilige haven.

Een bed, een maaltijd, een douche, begeleiding – allemaal belangrijk. Maar het blijft opvang: geen eigen plek, nauwelijks privacy, altijd gedeelde ruimtes, altijd leven met de regels van de instelling. Het vertelt mensen impliciet: jouw echte thuis is elders, later, ooit. Terwijl het dagelijkse leven intussen gewoon doorgaat: relaties, schulden, angst, hoop, verlangen naar iets wat lijkt op normaliteit.

“Eerst een thuis” draait die volgorde om.

Het zegt: juist wie kwetsbaar is, heeft als eerste een vaste plek nodig. Geen beloning voor voorbeeldig gedrag, maar een basis om überhaupt tot gedragsverandering, herstel of perspectief te kunnen komen. Zoals je niet kunt bouwen op drijfzand, kun je ook geen duurzaam herstel organiseren op een slaapplek waar je elke ochtend moet vertrekken.

Mensen in de maatschappelijke opvang: leven in de wachtstand

Mensen in de maatschappelijke opvang leven vaak in een permanente wachtstand.

Ze wachten op een intake, op een indicatie, op een vervolgplek, op een woning, op een regeling die misschien net verandert, op een gesprek dat mogelijk net wordt afgezegd. Wachten wordt bijna een vorm van identiteit: “Ik sta op de lijst”, “Ik zit in een traject”, “Ze zijn er mee bezig”.

In die wachtstand doet de samenleving een subtiel voorstel: stel jouw leven nog even uit.

Geen vaste logica, geen voorspelbare routines, geen plek waar je spullen blijven liggen zoals jij ze achterlaat. Dat tikt door in alles: in gezondheid, in relaties, in schaamte. Je kunt geen toekomst plannen als je niet eens zeker weet waar je volgende week slaapt. Zo wordt het gebrek aan thuis niet alleen een praktisch probleem, maar een existentieel gegeven.

“Eerst een thuis” is hier een radicaal ander verhaal.

Het zegt: we stoppen met wachten op het perfecte moment om iemand te huisvesten. We accepteren dat stabiliteit niet vooraf gaat aan wonen, maar er van afhankelijk is. Een woning wordt geen kroon op het traject, maar de grond onder het traject. Niet het eindpunt, maar het begin.

Onbegrepen gedrag: als de samenleving geen woorden meer heeft

“Onbegrepen gedrag” is een term die vooral vertelt dat wij het niet begrijpen.

Het gaat over mensen die niet in de kaders passen: de man die schreeuwt op straat, de vrouw die telkens weer verward raakt in het systeem, de buur die voortdurend signalen afgeeft die niet goed in onze diagnostische hokjes passen. Hun gedrag breekt in op de fictie van de ordelijke openbare ruimte, en wij zoeken er woorden voor die afstand creëren: verward, zorgmijder, overlastgever, complexe casus.

Maar achter “onbegrepen gedrag” schuilen vaak heel begrijpelijke verhalen.

Trauma, schulden, verlies, psychische ontregeling, verslaving, een lange geschiedenis van teleurstellingen in systemen die beloofden te helpen. Het ontbreken van een thuis speelt daarin bijna altijd een rol: geen vaste plek om tot rust te komen, geen voorspelbare omgeving, geen vertrouwde mensen. Wie geen veilige basis heeft, leeft voortdurend in een toestand van verhoogde alertheid. En wie altijd moet vechten voor basale zekerheid, gaat soms schreeuwen in een taal die wij niet meer herkennen.

“Eerst een thuis” betekent hier durven zien dat de openbare ruimte niet neutraal is.

Een thuis is niet alleen een fysieke plek, maar ook een relationele bedding: burens, professionals, mensen om je heen die je niet alleen corrigeren, maar ook dragen. Voor mensen met onbegrepen gedrag is het hebben van een eigen, herkenbare plek in die bedding essentieel. Niet om gedrag te verbergen, maar om het te kunnen reguleren, delen, bespreken. Een thuis is een ruimte waar je ongefilterd mag zijn, zonder dat het meteen een incident wordt.

Beschermd wonen en beschermd thuis: tussen veiligheid en eigenheid

Beschermd wonen is ooit bedacht als antwoord op een urgente vraag: Wat doe je met mensen die niet veilig zelfstandig kunnen wonen, maar ook niet thuishoren in een instelling of kliniek? Het antwoord was: we creëren tussenvormen, beschutte plekken, met nabijheid van begeleiding en structuur. Een belangrijke stap, maar ook hier sloop een logica naar binnen waarin “zelfstandig wonen” het einddoel is en “beschermd wonen” een fase, een traject, een vorm van tijdelijke normaliteit.

De beweging naar beschermd thuis probeert die logica te doorbreken.

Niet langer wonen in een instelling, maar thuis wonen in de wijk, met beschermende maatregelen, ondersteuning en netwerk. Het mooie van beschermd thuis is dat het erkent wat mensen al lang aangeven: de meeste van ons willen niet wonen in een systeem, maar in een buurt. Met een brievenbus die niet verwijst naar een locatiecode, maar naar een straatnaam. Met een voordeur waar jouw naam op staat, niet die van de organisatie.

Maar beschermend zijn is iets anders dan controlerend zijn.

“Eerst een thuis” vraagt ons om bescherming te herdenken. Bescherming betekent dan: zorgen dat het thuis overeind kan blijven, dat mensen niet steeds uit hun woning vallen door bureaucratie, complexe regels of een systemische reflex om risico’s weg te managen. Het betekent: niet bij de eerste crisis de woning opofferen, maar juist dan extra investeren in het behouden van die basis. Wie telkens zijn thuis verliest, verliest ook vertrouwen – in zichzelf, in hulpverleners, in de samenleving.

De orde omkeren: van systeemlogica naar menselijkheid

Ons huidige stelsel is gebouwd vanuit systeemlogica.

We denken in ketens, routes, voorzieningen, domeinen, financieringsstromen. We tekenen schema’s waarin het leven van mensen zich ordelijk van A naar B verplaatst: van opvang naar beschermd wonen naar zelfstandig wonen, van crisis naar behandeling naar herstel. Het geeft overzicht en houvast, maar het vergeet vaak wat het betekent om mens te zijn in die schema’s.

“Eerst een thuis” is een uitnodiging om die logica om te keren.

Niet langer de vraag: “Aan welke voorwaarden moet iemand voldoen om een woning te krijgen?” maar: “Welke voorwaarden moet het systeem vervullen om een thuis te garanderen?” Dat is een fundamentele verschuiving in verantwoordelijkheid. De norm wordt niet het gedrag van de persoon, maar de zorgvuldigheid van de samenleving.

Voor mensen in de maatschappelijke opvang betekent dit dat we tijdelijke voorzieningen niet langer zien als anonieme wachtruimtes, maar als startpunten waar zo snel mogelijk een traject naar eigen woonruimte wordt ingezet, zonder extra drempels.

Voor mensen met onbegrepen gedrag betekent het dat we wijkgericht werken niet alleen in termen van veiligheid en incidentbestrijding organiseren, maar ook in termen van duurzame woonzekerheid en sociale bedding.

Voor mensen in beschermd wonen of beschermd thuis betekent het dat de woning niet een instrument is dat bij de eerste complicatie kan worden teruggenomen, maar een recht dat we zo goed mogelijk beschermen.

Thuis als morele toetssteen

“Eerst een thuis” is uiteindelijk geen beleidsleus, maar een morele toetssteen.

Het legt een vraag voor aan professionals, bestuurders, beleidsmakers en inwoners: durven we een samenleving te organiseren waarin niemand op de lange termijn zonder thuis hoeft te leven? Niet: zonder dak. Dat is te smal. Maar: zonder plek waar hij of zij zichzelf mag zijn, waar intimiteit, rust en relaties mogelijk zijn.

Het antwoord op die vraag zal nooit alleen in beleidsnota’s staan.

Het zit in keuzes bij vergunningverlening, bij schuldhulp, bij huisuitzettingen, bij het al dan niet geven van een tweede kans op een huurcontract. Het zit in het samenwerken tussen zorg, wonen, veiligheid en sociaal domein. Het zit in hoe we spreken over mensen: zijn het “gevallen” die we oplossen, of verhalen die we durven ontvangen?

Misschien is “eerst een thuis” wel de meest concrete vorm van beschaving die we kunnen organiseren.

Want een samenleving laat zich pas echt kennen op de vraag: wat gebeurt er met mensen wanneer alles misgaat? Als juist dan de reflex is: eerst een thuis, dan pas de rest – dan zijn we niet alleen bezig met zorg en beleid, maar met menselijkheid in haar meest herkenbare vorm.

Als je één vraag zou mogen stellen aan jouw eigen gemeente, jouw eigen organisatie, jouw eigen netwerk, zou die dan niet precies dit zijn: Hoe zorgen wij ervoor dat “eerst een thuis” geen slogan blijft, maar een dagelijkse praktijk wordt voor iedereen die nu nog in de wachtstand leeft?

EERST EEN THUIS

“Eerst een thuis” is een beschouwend essay over misschien wel de meest onderschatte vraag in het sociaal domein: waar begint een menswaardig bestaan eigenlijk?

Aan de hand van verhalen en reflecties laat het zien hoe mensen in de maatschappelijke opvang, met onbegrepen gedrag en in beschermd wonen/beschermd thuis vaak in een permanente wachtstand leven. Een bed in de opvang, een traject, een indicatie, een tussenvoorziening – maar nog geen eigen sleutel, geen brievenbus op naam, geen plek waar de dag gewoon begint en eindigt.

Het essay draait die orde om. Wat gebeurt er als we niet langer denken: eerst stabiliteit, inzicht, medewerking – dan pas een woning – maar: eerst een thuis, juist omdat zonder vaste basis herstel, regulatie en perspectief nauwelijks kans krijgen? Hoe verandert dan onze blik op opvang, op beschermd thuis, op crisis en risico, op “onbegrepen gedrag” in de wijk?

“Eerst een thuis” is geen technische analyse, maar een morele uitnodiging.